

Ki metélte körül Ábrahámot?

Gen. 17. a nyelvész szemszögéből

Biró Tamás (biro.tamas@btk.elte.hu, <http://birot.web.elte.hu>)

OR-ZSE, doktori program, 2014. szeptember 30.

A diák letölthetőek innen: <http://birot.web.elte.hu/?a=talk&l=hu>

Kiinduló kérdésünk az volt, hogy ki metélte körül Ábrahámot a Genézis 17. fejezetében. Saját magát metélte körül? Az Ö.való metélte őt körül? Valaki más, mint például Sára vagy Terach? Netán nem tudjuk a választ?

Végignéztük a fejezetben a *m.w.l.* gyök (beleértve a 11. versben található *m.l.l.* gyökváltozatot is) előfordulásait, és arra a következtetésre jutottunk, hogy a legtöbb alkalommal Nifal törzsben szerepel az ige. Egyetlen kivétel a 23. vers, amelyben a Qal *vajjāmōl* alak alanya Ábrahám, aki a háztartásában élő férfiakat metéli körül. A Nifal alakok jelentése passzív: Ábrahám körülmetéltetik ('metéltessen körül', imperativusban, vagy 'körülmetéltetett', perfectum alakban), vagyis nem derül ki, hogy ki is hajtja végre a körülmetélést.

Ezen a ponton megkülönböztettük a *szintaxist* (mondattant) a *szemantikától* (jelentéstantól). A mondatrészek (alany, tárgy, eszközhatározó...) a mondat szintaktikai szerkezetét írják le, míg a tematikus szerepek (ágens, páciens, eszköz...) a szemantikai viszonyokat. Egy mondat alanya lehet az ágens („A férfi összetörte a vázát”), a páciens („A váza összetört”) és eszköz is („A kalapács összetörte a vázát”). A 23. versbeli aktív Qal *vajjāmōl* ige alanya annak ágense (Ábrahám), a passzív Nifal alakok alanya viszont a páciens. Itt röviden érintettük az elmúlt évtizedben egyre jelentősebbé váló *kognitív vallástudomány* egyik alapvetését, a vallási rítusok Lawson és McCauley-féle elemzését is.

Végül beleolvastunk néhány midrásba, valamint Maimonides halakhikus művébe, annak érdekében, hogy lássuk, milyen vélemények léteznek arra vonatkozóan, hogy ki is metélhet körül (általában), ill. ki metélhette körül Ábrahámot.

Hivatkozások: Egy angol és egy magyar nyelvű kéziratomban előkészületben van. Igény esetén a félév végén megoszthatom azokat a hallgatókkal. A témához leginkább kapcsolódó, publikált irodalom:

Tamas Biro: Is Judaism boring? On the lack of counterintuitive agents in Jewish rituals. In: István Czachesz and Risto Uro (eds.), *Mind, Morality and Magic: Cognitive Science Approaches in Biblical Studies*. (BibleWorld series) Acumen: Durham, UK–Bristol, CA, 2013, pp. 120–143.

Ennek a cikkemnek a „kiegészítése”, folytatása, komplementere:

Tamas Biro: When Judaism Became Boring: The McCauley-Lawson Theory, Emotions and Judaism. In Sarah Ross, Gabriel Levy, and Soham Al-Suadi (eds.), *Judaism and Emotion: Texts, Performance, Experience* (Studies in Judaism 7.) Peter Lang: New York, NY, 2013, pp. 123–151.

A kognitív vallástudományba magyar nyelvű bevezetés gyanánt:

Értelek, értelek... de miről beszélsz?? A keresztény–zsidó párbeszéd a kognitív vallástudomány perspektívájából. In Dobos Károly Dániel és Fodor György (szerk.), „Vízió és valóság”: *A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen...* Új Ember – Márton Áron Kiadó: Budapest, 2011., pp. 51–71.

A Lawson-McCauley-féle megközelítés hivatkozásai:

E. Thomas Lawson and Robert N. McCauley, *Rethinking Religion: Connecting Cognition and Culture*, Cambridge University Press: Cambridge, UK, 1990.

Robert N. McCauley and E. Thomas Lawson, *Bringing Ritual to Mind: Psychological Foundations of Cultural Forms*, Cambridge University Press: Cambridge, UK, 2002.

Érdeklődőknek szívesen szolgállok további hivatkozásokkal is.